

Spioneriets moderna historia

Återutgivning av text från 1913

En publikation från
e-boksbiblioteket.se

Det moderna
spioneriets historia.
Återutgivning av text från 1913

av Erik Thyselius

Redaktör Mikael Jägerbrand

ISBN 978-91-7757-642-6

Copyright © 2021 Mikael Jägerbrand / Virvelvind Förlag, Lysekil.
Den här e-boken ges ut av E-boksbiblioteket Förlag (imprint)

Mer info: www.e-boksbiblioteket.se

Förord

I den här e-boken får du läsa lite om jakten på spioner i både Frankrike, Tyskland, Ryssland och England.

Texten är intressant eftersom den publicerades bara året innan första världskriget – då världsmakternas spioneri tog fart på allvar.

Många av exemplen kommer från det i dag nästan bortglömda fransk-tyska kriget 1870-1871 som resulterade i en tysk seger.

Den här texten publicerades ursprungligen år 1913 i tidskriften ”Stockholms-Tidningen” med rubriken ”Ur det moderna spioneriets historia”.

Författare till texten är Erik Thyselius (1854–1924).

Eftersom den här texten skrevs i början på 1900-talet så innehåller den mått, ord och personer som inte är så bekanta i dag. Därför har vi kompletterat originaltexten med en kortfattad ordlista.

Det moderna spioneriets historia

Den här texten publicerades ursprungligen år 1913 i tidskriften "Stockholms-Tidningen" med rubriken "Ur det moderna spioneriets historia". Författare till texten är Erik Thyselius (1854–1924).

Hur väl tyskarna skött sig i fråga om förberedande undersökningar och rustningar med hänsyn till en eventuell sammanstötning med fransmännen, blev vid det fransk-tyska krigets utbrott synligt på mångahanda sätt. Att de därvid synnerligen väl sett sig till godo även förmedelst ett omsorgsfullt organiserat spionväsende, belyses på ett mycket åskådligt sätt av följande två små anekdoter.

Den 31 aug. befunno sig Napoleon III och Mac Mahon med armén vid Sedan och hade för avsikt, att fortsätta marschen mot Mézière. De voro fullt och fast förvissade om, att tyskarna icke skulle komma åt att förhindra denna deras marsch. Tyskarna skulle nämligen icke kunna känna till en viss väg, fransmännen tänkte använda, vadan fransmännens återtag på högra Maasstranden skulle verka som en fullständig överraskning. Vägen i fråga drog kejsaren med sin egen höga hand upp på en framför honom liggande karta, där den förut icke fanns

utmärkt. Men härvid gjordes, som den officiella tyska krigsredogörelsen anmärker, ett grundligt misstag, ty vägen fanns långt förut utmärkt på de kartor, som utlämnats till de tyska trupperna. Resultatet blev ock att Napoleon med sin armé förblev instängd vid Sedan och den 2 sept. måste kapitulera.

Karaktäristiskt är också följande: Något senare begagnade staben vid Loirearmén en karta, som utgivits i Glogau i Schlesien och som utgjorde en kopia av en fransk. På den tyska upplagn voro utsatta alla de järnvägar, som begagnats vid trupptransporterna i krigets början. På den i Frankrike utarbetade och utgivna funnos järnvägarna icke alls betecknade.

Vid detta slags förberedelser hade ock den tyska krigsledningen gått så i detalj och omfattande till väga, att den t. ex. kunde utanför Metz i förväg anvisa spaningspatrullerna de bästa översiktspunkterna över nejden. Och tyskarna hade förskaffat sig dylika och andra nyttiga detaljkunskaper såväl genom rapporter från sina diplomater och konsuler och en del affärsmän, av vilka flera varit verkliga spionager, som genom utskickade spioner. Redan långt före kriget hade nämligen östra Frankrike översvämmats av en hel legion tyska spioner och förklädda officerare. Somliga mätte flodernas djup under förevändning att idka fiske, andra, som gävo sig ut för konstnärer, sysslade med fotografering i trakten av Belfort och andra fästningar.

Spioner som sjuksköterskor och tiggare.

Under kriget fortgick naturligtvis spioneriet i största möjliga ut-

sträckning. Så t. ex. upptäcktes, i all synnerhet under Paris' belägring, tyska spioner bland personalen vid det franska sjukvårdsväsendet. Ett par t. ex. voro förklädda till sjuksköterskor, en annan spion uppträdde som tiggare, varvid han inuti mösskullen avtecknade Paris' befästningar. En annan drev djärvheten därhän att iklädd officersuniform och försedd med ett falskt pass från krigsministern vilja bese fort Valérien. De spioner, som icke lyckades undkomma, fysisiljerades.

Bekant är, med vilken sjuklig, nästan monomanartad iver fransmännen vissa tider vädrade en spion i varje tysk eller envar främling, som på grund av sitt utseende eller uttal möjligen skulle kunna tagas för tysk. Denna spionfruktan har givit sig uttryck i litteraturen, i pressen, i gatuupptåg och i deklamationer samt även trängt sig in i stora, allvarliga och eljest så kritiska encyklopediska verk, som t. ex. den s. k. stora Larousse. Där finner man t. ex. bl. a. tirader av ungefär detta innehåll:

Hela Tyskland var före kriget en kolossal plantskola för spioner, och alla tyskar, varav det vimlade i Paris, hade till sin uppgift att spionera. Barn och kvinnor, ynglingar och gubbar, gatsopare och förbindliga bodbiträden, verkstadsarbetare, studerande och konstnärer, besökande affärsmän och nöjesresande, alla hade de varit spioner och åter spioner. Men man hade numera lärt sig i Frankrike, att tysk och spion voro två synonyma begrepp, och man skulle för framtiden handla i överensstämmelse därmed samt i varje individ från andra sidan Rhen se en spion åt Bismarck eller hans efterföljare.

Sådant faller ju på sin egen överdrift. Men med den mörka bakgrunden av upplevelserna från 1870—71 och de större eller mindre spionepisoder, som litet emellanåt dyka upp inom och utom landet, låter det sig icke förnekas, att där bakom kan ligga icke så litet befo-

gat, som gör det ursäktligt, även om den tillbörliga försiktigheten och uppmärksamheten understundom skulle drivas för långt och t. o. m. urarta i sjuklig misstänksamhet.

Japanernas spioneri före rysk-japanska kriget.

Fransmännen ha emellertid visst icke varit ensamma om en sådan benägenhet att tillskriva motståndarens spioneriväsen vida större proportioner, än det i verkligheten antagligen ägt, och att övervägande dit förlägga en förklaring för lidna motgångar, till vilka orsakerna helt visst varit många och olikartade. Åtminstone får man ett sådant intryck, när man läser en del tyska förf:s försök att förklara, varför allt gick så på tok för ryssarna i kriget 1904—05 med Japan. Det var, för att de försummat sitt spionväsen mot japanerna, medan dessa hade ett genomtänkt och rationellt sådant och t. o. m. i det avseendet överträffa sina läromästare tyskarna. Men hur som helst är det givet, att japanerna hade haft ovärderlig nytta av sina förberedelser i den riktningen. Även deras framgångar blevo en bekräftelse på sanningen av vad som sagts därom, att man kan från ett krigs början till dess slut draga stor nytta av ett i fredstid systematiskt ordnat spioneriväsende, samt att om det än må vara aldrig så viktigt att känna fiendens avsikter, så är det ännu viktigare att dölja sina egna.

Får man tro ryska uppgifter, skulle japanerna före krigets utbrott med sina spioner översvämmat hela den blivande krigsskådeplatsen och haft spioner t. o. m. i Rysslands inre guvernement. I Mandschuriet och Ussuri skulle nämligen japanska spioner ha slagit sig ned i alla större städer och platser av militär betydelse som handlande pe-

rukmakare, tvätterskor, värdshusvärdar etc. I de inre guvernemen-
ten skulle japanerna haft en del betalda judar, greker, engelsmän och
österrikare, som gjorde spioneritjänst. Och under kriget klädde ja-
panska officerare och soldater ut sig som kineser med fastbundna
hårpiskor och utgåvo sig i de ryska lägren som invånare på platsen.
Ofta skall det ha gått bra, men en gång råkade en rysk soldat att draga
i hårpiskan på en utklädd japansk officer. Hårpiskan stannade i han-
den, och officern samt hans två följeslagare blevo skjutna.

Allt strängare lagbestämmelser mot spioneri.

Att det hemliga underrättelseväsendet, d. v. s. spionerierna, stor-
makterna emellan och hos flere eller färre av dem gent emot mindre
stater lever och florerar, därom får man litet emellan mer eller min-
dre uppseendeväckande och allvarliga påminnelser. Symtomatiska
äro ock i detta hänseende de väsentliga skärpningar, som mången-
städes ansetts nödvändiga i lagstiftningen mot spioneri i fredstid.

Denna lagstiftning är av jämförelsevis färskt datum. Tyskland
fick sin spionerilag först 1893, och då efter föredömet från Frank-
rike. I det landet åter synes man ha ansett sig ha haft anledning att
jämförelsevis ofta experimentera i lagstiftningsväg. Lagen av 1886
blev 1895 utbytt mot en ny, som redan tre år senare undergick en
sådan förändring, att även i fredstid döden skulle kunna i vissa fall bli
straffet, vilket också gäller den ryska lagen. För övrigt kunna straff-
påföljderna i de olika länderna gå ända upp till livstids straffarbete,
och vid de senare årens spionerirättegångar i Tyskland ha i många
fall ådömts 6—12 års tukthus.

För två år sedan undergick den engelska lagen av 1889 en förändring i syfte att bli kvitt svårigheterna av de formalistiska bevisningskraven för att få en spion fälld. Att en sådan lagförändring allmänt ansågs starkt behövlig, skönjes ock av debatten och av den snabbhet, varmed man särskilt i underhuset raskade på med förslagens behandling.

Under debatten i överhuset anförde dåvarande krigsministern viscount Haldane några exempel till belysande av de juridiska svårigheterna vid spioners överbevisande, men de voro ock ganska karaktäristiska för en del rätt vanliga nutida spionerimetoder. Så t. ex. hade man midt i Dovers befästningar påträffat en intelligent främling, vilken som förklaring för sin därvaro angav önskan att höra fågelsång. Förklaringen var inte så litet krystad, eftersom det råkade vara midt i vintern. Andra hade ertappats avritande eller fotograferande befästningar etc. eller på sådana platser, att explosiva ämnen därifrån med lätthet skulle kunnat nedsläppas på bredvid liggande krutupplag och förråd. Men man hade i regel måst släppa vederbörande.

I detta sammanhang besvarade Haldane den av honom själv uppställda intressanta frågan om England verkligen vore utsatt för mycket spioneri. Främmande regeringar ansåg han spionera direkt mycket litet på förutnämnda sätt, men inom alla nationaliteter funnes en massa människor, som vore angelägna att förskaffa sig upplysningar, varigenom de kunde rekommendera sig hos sin regering, och för förfaret folk vore frestelsen stark att inhämta dylika upplysningar. Han hade kännedom om personer, som säkerligen hade bedrivit spioneri helt och hållet på enskild initiativ och t. ex. kartlagt vad de icke hade bort kartlägga.

Viktiga ord och personer

von Bismarck, Otto.

[1815–1898] Preussisk och tysk statsman. Var den som lyckades ena de många tyska rikena år 1871 och blev också det nya rikets förste rikskansler. Han var av sin samtid känd som ”järnkanslern”. Bismarck var en av sin tids mest inflytelserika personer.

Fransk-tyska kriget.

Militär konflikt mellan Frankrike och flera tyska riken mellan juli 1870 och maj 1871. Den tyska segern gjorde att Frankrike tvingades avhända sig området Alsace-Lorraine.

Fysiljera.

Äldre synonym till avrätta eller arkebusera.

Glogau.

En stad i landskapet Nedre Schlesien i sydvästra delen av nuvarande Polen. Staden heter i dag Glogów och har ca 68 000 invånare.

Haldane, Richard.

[1856–1928] Brittisk advokat och politiker. Haldane var parlamentsledamot för liberalerna och senare för labour. Han inne-

hade länge det mycket höga brittiska ämbetet lordkansler och adlades 1911 till viscount. Under åren 1905–1912 var han krigsminister och genomförde omfattande förändringar av det brittiska försvaret.

Larousse.

Den franske bokförläggaren Pierre Larousse (1817–1875) blev berömd för de många uppslagsverken och ordböckerna han skrev och gav ut. Bland annat ordboken "Petit Larousse" och ett omfattande uppslagsverk som hade smeknamnet "Grand Larousse".

de Mac-Mahon, Patrice.

[1808–1893] Fransk militär och politiker. Mac-Mahon en mycket lång karriär inom den franska militären och stred bland annat i Algeriet, Italien, Krim och under det fransk-tyska kriget 1870–1871. Han var under åren 1873–1879 Frankrikes president.

Napoleon III.

[1808–1873] Fransk president och kejsare samt prins av Holland. Hette egentligen Charles Louis Napoléon Bonaparte och var den berömda Napoleon Bonapartes brorson. Valdes till president 1848 och utnämndes till kejsare 1852. Avsattes 1870 och levde de sista åren av sitt liv i exil i Storbritannien.

Thyselius, Erik.

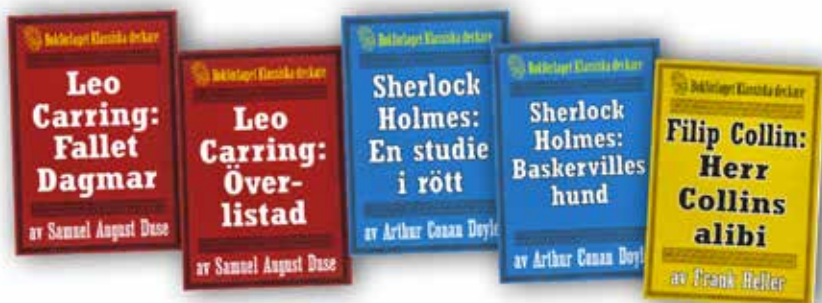
[1854–1924] Journalist och författare. Thyselius arbetade bland annat på Aftonbladet, Ny Illustrerad tidning och Svenska Dagbladet. Han var framför allt känd för sina personbiografier och sitt arbete med uppslagsboken "Vem är det?".

Fort Valérien.

En befästning på berget Mont Valérien i västra delen av Paris, nära Boulogneskogen. Fästningen byggdes 1841 och var en viktig del i försvaret av Paris under fransk-tyska kriget 1870–1871. Under andra världskriget använde tyska ockupationsstyrkorna fästningen för avrättningen av minst 1 014 franska motståndsmän.

Viscount.

En adlig titel i Storbritannien vars rang ligger mellan earl och baron. På svenska stavas titeln oftast vikomt eller vicomte.

Nya bokförlaget **Klassiska deckare**

Deckare har varit en mycket populär litterär genre i mer än 150 år.

Men deckarna som fascinerade de svenska läsarna kring förra sekelskiftet är i dag mycket svåra att få tag på.

Nu finns ett nytt bokförlag som väcker nytt liv i de klassiska deckarna.

Bokförlaget Klassiska deckare ger ut berättelser om berömda privatdeckare som engelske Sherlock Holmes, svenske Leo Carrington, franske Auguste Dupin och norske Asbjørn Krag.

Men vi publicerar också e-böcker om gentlemannatjuvar som Filip Collin.

På www.klassiskadeckare.se hittar du mer info om våra många titlar.